

Regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling

Veilig thuis in Fryslân

Oktober 2014

Inhoudsopgave:

Voorwoord	4
Leeswijzer	4
Samenvatting	5
Hoofdstuk 1 Inleiding	8
1.1 Gezamenlijke en bindende afspraken	8
1.2 Benutten van de kansen door nieuwe opgaven	8
1.3 Voortbouwen op bestaande samenwerking	9
1.4 Proces vormgeving regiovisie	11
1.5 Vaststelling regiovisie en vervolg via uitvoeringsplannen	12
1.6 Vervallen centrumfunctie Vrouwenopvang gemeente Leeuwarden	12
Hoofdstuk 2 Definities	13
2.1 Belang van een eenduidige begrippenkader	13
2.2 Regiovisie richt zich op huiselijk geweld en kindermishandeling	14
Hoofdstuk 3 De uitgangspunten van de nieuwe geïntegreerde visie	16
3.1 Veiligheid voorop en die van kinderen in het bijzonder	16
3.2 Snelle en passende hulp	17
3.3 Systeemgericht	17
3.4 Focus op eigen kracht en sociaal netwerk	17
3.5 Lokaal wat kan en boven lokaal wat moet	18
3.6 Outreachend	18
3.7 Samenwerking tussen domeinen (lokaal/provinciaal en zorg/justitie) vraagt om heldere afspraken	18
3.8 Niet weten hoe te handelen is geen reden om niet te handelen	19
Hoofdstuk 4 Afspraken	20
4.1 Taken	20
4.2 Preventie	21
4.3 (Vroeg)signalering en melding	22
4.4 Planvorming en regievoering	23
4.5 Opvang en hulpverlening	25
4.6 Nazorg	27
Hoofdstuk 5 Financiële afspraken	28

Bijlagen

Bijlage 1 Uitleg afkortingen	29
Bijlage 2 Uitleg Wet verplichte meldcode	35
Bijlage 3 Uitleg Wet tijdelijk huisverbod (Wth)	37
Bijlage 4 Actuele cijfers DHHG	39
Bijlage 5 Actuele cijfers AMK	41
Bijlage 6 Procesbeschrijving regiovisie	42
Bijlage 7 Aanbevelingen cliënten	43

Voorwoord

Voor u ligt de regiovisie “Veilig thuis in Fryslân”. Met deze visie geeft Fryslân de beleidsrichting aan voor de geïntegreerde aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling de komende jaren. Uitgangspunt is het realiseren van een duurzame veilige situatie voor het gehele gezinssysteem: kinderen en volwassenen, daders en slachtoffers. Geweld moet worden voorkomen en duurzaam worden gestopt. Dit kan alleen door een goede samenwerking tussen de gezinsleden en de professionals die vanuit veiligheid, zorg en jeugd betrokken zijn. Om dit proces te faciliteren is het belangrijk dat de samenhang in beleid van gemeenten enerzijds en gemeenten, justitie en politie anderzijds wordt versterkt.

Deze visie is dankzij de inzet van veel mensen tot stand gekomen. Cliënten, vertegenwoordigers van zorginstellingen, lokale welzijnsorganisaties, politie, justitie en de Friese gemeenten. In drie bijeenkomsten heeft een ieder zijn/haar kennis en inzichten beschikbaar gesteld zodat er gedragen uitgangspunten en doelen zijn verzameld. Alle betrokkenen willen graag gezamenlijk deze visie verder met elkaar concretiseren in uitvoeringsplannen.

Daarnaast hebben de leden van de ambtelijke begeleidingsgroep een belangrijke bijdrage geleverd door mee te denken en uitleg te geven over de regiovisie aan collega's en de bestuurders van de Friese gemeenten.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 is beschreven waarom de regiovisie is gemaakt, wat belangrijke Friese bouwstenen zijn en hoe het proces om tot de regiovisie te komen er uit ziet. Tevens is het vervolg op de regiovisie aangegeven. Hoofdstuk 2 geeft uitleg aan de definities die worden gebruikt in deze regiovisie. In hoofdstuk 3 zijn de uitgangspunten verwoord. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 aangegeven welke taken de Friese gemeenten en de centrumgemeente Leeuwarden hebben en zijn afspraken geformuleerd. Hoofdstuk 5 beschrijft het financiële kader van de regiovisie.

Samenvatting

Op basis van de gewijzigde Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zijn alle gemeenten verantwoordelijk voor de ketenaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. Net als in heel Nederland moet ook in Fryslân een betere sturing en samenhang in het beleid tot stand komen. De gemeenten hebben de opdracht¹ om vanaf 2015 in regionaal verband met elkaar afspraken te maken over de besteding van de regionale middelen die het rijk ter beschikking² stelt. Naast de opdracht voor het opstellen van een regiovisie hebben gemeenten ook de opdracht om een bovenlokaal Advies en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (AMHK) in te stellen. Met als doel één meldpunt voor alle vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling en meer samenhang in de aanpak ervan.

In de regiovisie staat beschreven op basis van welke uitgangspunten en afspraken de gemeenten dit willen doen. Met deze visie geeft Fryslân de beleidsrichting aan voor de geïntegreerde aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling voor de komende jaren. Het **doel** is het voorkomen van geweld en het realiseren van een duurzame veilige situatie voor het gehele gezinssysteem: kinderen en volwassenen, slachtoffers en daders. Geweld moet zo vroeg mogelijk worden gesignaleerd en gestopt.

Afspraken over beoogde maatschappelijke effecten en prestatie indicatoren zijn er zowel provinciaal als landelijk nog niet. Daarom is het belangrijk dat de Friese gemeenten met elkaar afspreken welke maatschappelijke effecten gewenst zijn.

Door de aangepaste Wmo komt de centrumgemeente functie van de gemeente Leeuwarden voor de Vrouwenopvang te vervallen. De gemeente Leeuwarden blijft wel de middelen hiervoor ontvangen. Vanuit deze rol heeft de gemeente Leeuwarden het initiatief genomen voor het opstellen van deze regiovisie.

Noodzakelijke samenwerking

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling dient zowel vanuit de verbinding met het sociaal domein (jeugd, zorg en welzijn) als vanuit de verbinding met veiligheid te worden opgepakt. Samenwerking tussen de verschillende domeinen is essentieel. Actieve inzet van alle gemeenten is hierbij noodzakelijk. Elke gemeente dient de aanpak zo te organiseren dat problemen zoveel mogelijk worden voorkomen of worden aangepakt voordat er sprake is van huiselijk geweld en kindermishandeling. In deze regiovisie onderscheiden we vijf categorieën taken:

- Preventie
- (Vroeg)Signalering en melding
- Planvorming en regievoering

¹ Kamerbrief Staatssecretaris van VWS van 14 december 2011.

² Decentralisatie uitkering vrouwenopvang.

- Opvang, herstel en hulpverlening
- Nazorg

Elke gemeente is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de taken op het terrein van preventie, (vroeg) signalering, melding, herstel, hulpverlening en nazorg. Het belang van het uitvoeren van deze gemeentelijke taken is groot omdat daardoor gewerkt kan worden aan het voorkomen en het duurzaam beëindigen. Het lokale veld (lokale gebiedsteams, sociale (wijk)teams/jeugdgezinstteams) zal hierin een belangrijke rol gaan spelen. Bovenlokaal zijn opvangplaatsen beschikbaar voor die situaties waar dit vanwege de veiligheid noodzakelijk is. Gemeente Leeuwarden, als ontvanger van de decentrale middelen, is hiervoor verantwoordelijk. De behoefte aan opvangplaatsen neemt af naarmate het lokale veld er beter in slaagt in een vroegtijdig stadium contact te leggen met gezinnen waar huiselijk geweld en kindermishandeling dreigt of door nazorg er in slaagt recidive te voorkomen. Samenwerking in de geïntegreerde keten huiselijk geweld en kindermishandeling lokaal en bovenlokaal is hiervoor essentieel. Daarnaast is de afstemming met de justitiële keten van belang om een doelmatige mix van maatregelen voor daders en hulp voor slachtoffers te organiseren.

In deze regiovisie is de samenhang tussen de uitgangspunten, de lokale taken, de bovenlokale taak van de gemeente Leeuwarden en de hierop gebaseerde afspraken beschreven.

Uitgangspunten

De uitgangspunten van de regiovisie zijn:

1. Veiligheid voorop en die van kinderen in het bijzonder
2. Snelle en passende hulp
3. Systeemgericht (integrale aanpak via 1 gezin, 1 plan, 1 hulpverlener)
4. Focus op eigen kracht en sociaal netwerk
5. Lokaal wat kan en boven lokaal wat moet
6. Outreachend
7. Samenwerking tussen domeinen (lokaal/provinciaal en zorg/justitie) vraagt om heldere afspraken
8. Niet weten hoe te handelen is geen reden om niet te handelen

De afspraken

De doelstelling van de regiovisie is het voorkomen en duurzaam beëindigen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Om dit te realiseren is de inzet van alle Friese gemeenten noodzakelijk. Daarom zijn onderstaande afspraken geformuleerd:

1. De Friese gemeenten ontwikkelen in samenwerking met de VNG een voorstel voor monitoring voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Hierin zijn beoogde maatschappelijke effecten en prestatie indicatoren benoemd. Deze prestatie indicatoren

vormen de basis voor de lokale uitvoeringsplannen en het bovenlokale uitvoeringsplan. De monitoring van de uitvoeringsplannen wordt gekoppeld aan de voorgenomen evaluatie van Veilig Thuis Fryslân³ (AMHK).

2. De Friese gemeenten ontwikkelen preventief beleid ten einde huiselijk geweld en kindermishandeling te voorkomen
3. De Friese gemeenten geven de gemeentelijke taak (vroeg)signalering en melding vorm.
4. De gemeente Leeuwarden werkt een voorstel uit voor een optimale afstemming van meldingen samen met de justitiële en zorgketen. Hierin wordt samengewerkt met de regio Groningen en Drenthe (vanwege de regio-indeling van het Openbaar Ministerie en de politie) en de Friese gemeenten. De afstemming met het lokale veld, Veilig Thuis Fryslân (AMHK), het Veiligheidshuis Fryslân (VHF) en het veiligheidsdomein is hierbij van belang.
5. De gemeente Leeuwarden werkt, in overleg met de regio Groningen en Drenthe (vanwege de regio-indeling van het Openbaar Ministerie en de politie) en de Friese gemeenten, een voorstel uit voor een optimale informatieverzameling en definiëring en organisatie van de regie in de integrale ketenaanpak. Dit voorstel sluit aan op de taken van Veilig Thuis Fryslân (AMHK), de taken van het Veiligheidshuis Fryslân (VHF), het veiligheidsdomein en de taken van het lokale veld.
6. De Friese gemeenten geven de gemeente Leeuwarden de verantwoordelijkheid voor de organisatie van voldoende en kwalitatieve goede opvang volgens de kwaliteitseisen. Deze afspraak wordt meegenomen in de governance structuur die de Friese gemeenten maken voor de regionale taken.
7. De Friese gemeenten zijn verantwoordelijk voor de ondersteuning buiten de opvangplaatsen.
8. De Friese gemeenten ontwikkelen een werkwijze om recidive te voorkomen en de gemeentelijke taak nazorg vorm te geven.

Vervolg regiovisie

Na vaststelling van de regiovisie door de Friese gemeenteraden worden door de colleges van B&W de voornemens geconcretiseerd tot gemeentelijke uitvoeringsplannen. Het eerste gemeentelijke uitvoeringsplan is voor de jaren 2015/2016. Hierbij is de afstemming met de gehele aanpak van het sociale domein (3D) en veiligheidsdomein cruciaal. De gemeentelijke taken op het terrein van huiselijk geweld en kindermishandeling worden hierin geborgd. Het college van B&W van de gemeente Leeuwarden is verantwoordelijk voor het formuleren van het bovenlokale uitvoeringsplan. Het eerste plan is voor de jaren 2015/2016.

³ Veilig Thuis is de landelijke naam van het AMHK.

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Gezamenlijke en bindende afspraken

Op basis van de gewijzigde Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zijn alle gemeenten verantwoordelijk voor de ketenaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. De gemeenten hebben de opdracht⁴ om vanaf 2015 in regionaal verband met elkaar afspraken te maken over de besteding van de regionale middelen die het rijk ter beschikking stelt⁵. In Fryslân ontvangt de Gemeente Leeuwarden deze uitkering. Aanleiding hiervoor zijn de adviezen die de commissie De Jong heeft geformuleerd in het rapport 'Opvang 20'⁶. Een belangrijk advies dat de staatssecretaris VWS heeft overgenomen is het formuleren van een regiovisie waardoor beter lokaal en bovenlokaal beleid voor de ketenaanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling tot stand komt. Net als in heel Nederland moet ook in Fryslân een betere sturing en samenhang hierin worden gerealiseerd. Aanvullend is de afstemming tussen de justitiële en de zorgketen van groot belang. Op basis van welke uitgangspunten, doelen en afspraken de Friese gemeenten dit willen doen is in deze regiovisie beschreven. De koers die hierin is aangegeven geeft duidelijkheid over de afstemming tussen het bovenlokale deel (uitgevoerd door gemeente Leeuwarden) en dat wat de Friese gemeenten in dit kader (gaan) organiseren. De gemeente Leeuwarden heeft, vanuit haar rol als ontvanger van de decentrale middelen Vrouwenopvang, het initiatief genomen voor het opstellen van deze regiovisie.

1.2 Benutten van de kansen door nieuwe opgaven

De decentralisaties van de jeugdzorg, AWBZ begeleiding en de Participatiewet bieden kansen om het beleid gericht op het sociale domein meer in samenhang te brengen. Om deze nieuwe taken goed uit te kunnen voeren zijn alle gemeenten bezig om de bestaande infrastructuur van voorzieningen aan te passen en te ontwikkelen. Dit wordt ook wel de transformatie genoemd. Het gaat om een cultuur- en structuurwijziging. Er is een verandering in de houding en het gedrag van inwoners, professionals en beleidsmakers nodig die gericht is op versterking van het zelf oplossend vermogen van burgers. Tegelijkertijd willen de Friese gemeenten een meer geïntegreerde, gebiedsgerichte aanpak met een doorontwikkeling van het aanbod. Het samenvoegen van een aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling tot één geheel, met het accent op het voorkomen en bestrijden, moet in dit ontwerpvragestuk worden gepositioneerd. In de gewijzigde Wmo is het element van 'veiligheid' in de gemeente toegevoegd. Het gaat om feitelijke veiligheid in de zin van 'vrij zijn' van het risico op geweld in huiselijke kring; er moet voor iedereen in de thuissituatie – en als dat niet kan, elders - een veilige plek zijn.

⁴ Kamerbrief Staatssecretaris van VWS van 14 december 2011 over aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties.

⁵ Decentralisatie uitkering vrouwenopvang.

⁶ Commissie „Stelselonderzoek vrouwenopvang“ (commissie De Jong), 'Opvang 2.0', naar een toekomstbestendig opvangstelsel.

Verder is het gevoel van veiligheid voor inwoners bepalend voor de mogelijkheid tot participatie. Door op een meer 'outreaching' manier te werk te gaan, dus niet af te wachten tot een inwoner zich met problemen bij de gemeente meldt, kunnen grotere problemen op termijn worden voorkomen. Elke gemeente dient de aanpak zo te organiseren dat problemen zoveel mogelijk worden voorkomen of worden aangepakt voordat er sprake is van huiselijk geweld en kindermishandeling. Hiermee verschuift het accent naar de gemeentelijke taken: preventie, vroegsignalering en ondersteuning bieden. Is er toch sprake van geweld dan is de aanpak gericht op het duurzaam herstellen van de veiligheid voor de slachtoffers. Ook in het Regionaal beleidsplan veiligheid van Noord-Nederland (Friesland, Groningen en Drenthe) geven de gemeenten, politie en OM aan dat de aanpak van huiselijk geweld zich richt op het stoppen van geweld en het voorkomen van recidive door maatwerk. Om dit te bereiken is het nodig om een doelmatige mix van repressie en zorg te organiseren waardoor er een optimale gecombineerde begeleiding voor dader(s) en slachtoffer(s) ontstaat.

1.3 Voortbouwen op bestaande samenwerking

In Fryslân wordt al verschillende jaren gewerkt aan het verminderen van huiselijk geweld en kindermishandeling. In de beleidsvisie 2006 – 2009⁷ zijn de volgende beleidsdoelen benoemd:

- Huiselijk geweld voorkomen door de inzet op preventie
- Als huiselijk geweld zich voordoet, dan zo snel mogelijk ingrijpen
- Bereiken dat het geweld stopt door de inzet van de hulpverlening

In dit kader zijn er in Fryslân veel initiatieven vanuit de verschillende domeinen ontplooid om huiselijk geweld en kindermishandeling te voorkomen of te stoppen. Achtereenvolgens gaat het om:

1. In het kader van de Regionale Aanpak Kindermishandeling (RAAK) is de Friese meldcode ontwikkeld. Verder is gewerkt aan de deskundigheidsbevordering van professionals in het signaleren van kindermishandeling en het toepassen van de meldcode. De ervaringen die hierin zijn opgedaan worden benut bij de implementatie van de wet meldcode (1 juli 2013; uitleg in Bijlage 2).
2. In Fryslân is de integrale ketenaanpak Directe Hulp bij Huiselijk Geweld (DHHG) ontwikkeld waarbij de samenwerking met de justitiële keten (politie, OM en reclassering) en de hulpverlening is gerealiseerd. Naast de 7 x 24 uur bereikbaarheid van de DHHG, vindt in overleg met de zorg partners triage plaats en worden de vervolgstappen (veiligheidsplan en zorgplan) gezet. De wettelijke maatregel tijdelijke huisverboden (uitleg Bijlage 3) is hierin opgenomen. Het huisverbod houdt in dat een pleger van huiselijk geweld in beginsel tien dagen zijn of haar woning niet meer in mag en in die periode ook geen contact mag opnemen met de partner of de

⁷ Huiselijk geweld, een Friese aanpak. Beleidsvisie van de Friese gemeenten 2006 – 2009.

kinderen. De maatregel biedt de mogelijkheid om in een noodsituatie te voorzien in een afkoelingsperiode waarbinnen de nodige hulpverlening op gang kan worden gebracht en escalatie kan worden voorkomen. Het huisverbod wordt in de vorm van een beschikking uitgereikt door de burgemeester of door de politie indien zij daartoe wordt gemandateerd.

De uitgangspunten van de DHHG zijn:

- Snel (binnen 24 uur start de hulp na aanmelding)
- Systeemgericht (alle betrokkenen krijgen hulp)
- Outreachend waar nodig
- 1 gisseur - volgens principe 1 gezin, 1 hulpverlener, 1 plan

Ook is er ervaring opgedaan in de aanpak van ouderenmishandeling vanuit de DHHG. Hierbij heeft het accent gelegen op het verbeteren van de samenwerking van de DHHG met op ouderen gespecialiseerde zorginstellingen en het samenstellen van een sociale kaart.

3. Op het terrein van kindermishandeling is kennis ontwikkeld door het samenwerkingsverband Multi Disciplinair Centrum Kindermishandeling (MDC-K). In het MDC-K werken Bureau Jeugdzorg (BJZ), Fier Fryslân, politie, OM, GGZ Fryslân en het Medisch Centrum Leeuwarden (MCL) samen. Het doel is om een integraal onderzoek te doen en advies te formuleren voor gezinnen waar al veel meldingen over zijn gedaan en waarbij veel partijen zijn betrokken.
4. Spoed4Jeugd is ook ontwikkeld in het kader van kindermishandeling en biedt in Fryslân spoedeisende (jeugd)hulp in crisissituaties. Deze situaties worden veroorzaakt door gedrag- of opvoedproblemen, gezinsproblemen en/of psychische problemen. Bureau Jeugdzorg, Jeugdhulp Friesland, Kinnik kind en jeugd GGZ en Tjallingahiem voor expertise en behandeling van lvb/lvg jeugd werken hierin samen. Zo snel mogelijk wordt een ambulant werker in een spoedeisende situatie ingezet.
5. Het Advies en meldpunt kindermishandeling (AMK) geeft tot 1 januari 2015 advies en onderzoekt (vermoedelijke) situaties van kindermishandeling en brengt zo nodig de juiste hulp op gang. Het AMK is de instelling voor iedereen met vragen, zorgen of meldingen over kindermishandeling.
6. Het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG) geeft tot 1 januari 2015 informatie en advies aan burgers en professionals die vragen hebben over huiselijk geweld.
7. Er is in 2013 voortvarend gestart met de ontwikkeling van het Advies en Meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling (AMHK). Vanaf 1 januari 2015 is het AMHK het verplichte geïntegreerde vervolg op het AMK en het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG).
8. In 2014 is gestart met een pilot inzet tijdelijk huisverbod (bij een vermoeden van kindermishandeling). Deze pilot wordt samen met de regio Groningen en Drenthe gedaan. De afweging om een huisverbod bij een vermoeden van kindermishandeling vergt meer voorbereiding dan bij een 'normaal' huisverbod. Het is een maatregel die

altijd opgelegd kan worden en los staat van de pilot. De pilot is erop gericht om het mogelijk opleggen van een huisverbod bij de kindermishandeling zorgvuldig voor te bereiden. Het gaat immer om een 'vermoeden' van. Hiervoor is andere dossiervorming nodig dan bij een casus van (fysiek) huiselijk geweld. Bij de evaluatie wordt o.a. gekeken of er een provinciaal weegteam komt of dat alle gemeenten dit individueel moeten oppakken.

9. Vanuit het Veiligheidshuis is de provinciale samenwerking op het terrein van veiligheid doorontwikkeld. Hierbij wordt steeds meer de samenhang in aanpak met de zorgketen vormgegeven voor de zeer complexe casuïstiek waar de zorg- en justitiële keten gezamenlijk naar een aanpak zoeken. De inzet is gericht op een steeds doelmatiger mix van zorg en repressie.
10. In de praktijk komt het nog regelmatig voor dat meerdere hulpverleners zich bezighouden met dezelfde jongere of hetzelfde gezin, zonder dat ze dat van elkaar weten. Om te voorkomen dat hulpverleners langs elkaar heen werken, is de Verwijsindex ingevoerd. Hulpverleners willen elkaar vinden als ze zich zorgen maken over hetzelfde kind. De Verwijsindex helpt hen hierbij. Dit samenwerkingsinstrument wordt preventief ingezet om professionals sneller met elkaar in contact te brengen. De professional die zich zorgen maakt over een kind, kan dat digitaal signaleren. Als een andere professional ook een signaal afgeeft, ontvangen ze beiden een mail met elkaars gegevens. Zo kunnen hulpverleners in een vroegtijdig stadium contact met elkaar opnemen voor snellere en beter afgestemde hulp aan de jeugdige of het gezin.

Deze succesvolle bouwstenen vanuit de domeinen jeugd, veiligheid en Wmo worden benut in de verdere vormgeving van een geïntegreerde ketenaanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

In de bijlage 4 zijn actuele cijfers van de DHHG op een rij gezet. In bijlage 5 die van het AMK. Deze informatie toont de aantallen in 2013. Uit de overzichten van de DHHG blijkt dat Fryslân te maken heeft met stijgende aantallen. Deels wordt dit veroorzaakt door betere signalering en meer aandacht voor ouderenmishandeling.

1.4 Proces vormgeving regiovisie

Voor het maken van de regiovisie is een aantal stappen gezet. Er is een ambtelijke begeleidingsgroep samengesteld waaraan alle Friese regio's deelnemen en deskundigheid vanuit de sectoren veiligheid, jeugd en Wmo is gewaarborgd. In bijlage 6 is beschreven hoe dit proces is vormgegeven en hoe organisaties en cliënten (afvaardiging Bureau Jeugdzorg, Fier Fryslân en WMO raden) hun bijdrage hebben geleverd. In bijlage 7 zijn aanbevelingen van deze cliënten verwoord die van belang zijn voor de nog te formuleren uitvoeringsplannen ter concretisering van de regiovisie.

1.5 Vaststelling regiovisie en vervolg via uitvoeringsplannen

Met deze regiovisie is de koers bepaald voor de komende jaren. Door vaststelling van deze visie stemmen de Friese gemeenteraden hiermee in. Het is van belang dat de Friese gemeenten in gezamenlijke verantwoordelijkheid zorg gaan dragen voor de implementatie hiervan. Hierbij is een heldere taakverdeling tussen wat op lokaal en bovenlokaal niveau moet worden opgepakt cruciaal. Daarom zijn in deze regiovisie afspraken opgenomen die garant staan voor een duidelijke taakverdeling in combinatie met de uitvoering van deze visie

Na vaststelling van de regiovisie door de Friese gemeenteraden worden door de colleges van B&W de voornemens geconcretiseerd tot gemeentelijke uitvoeringsplannen. Het eerste gemeentelijke uitvoeringsplan is voor de jaren 2015/2016. Hierbij is de afstemming met de gehele aanpak van het sociale domein (3D) en veiligheidsdomein cruciaal. De gemeentelijke taken op het terrein van huiselijk geweld en kindermishandeling worden hierin geborgd. Het college van B&W van de gemeente Leeuwarden is verantwoordelijk voor het formuleren van het bovenlokale uitvoeringsplan. Het eerste plan is voor de jaren 2015/2016. Hierin wordt ook uitgewerkt hoe de gemeenten gaan sturen op de resultaten. Een evaluatie in 2016 is hiervan een onderdeel.

1.6 Vervallen centrumfunctie Vrouwenopvang gemeente Leeuwarden

Door de aangepaste Wmo komt de centrumgemeente functie voor de gemeente Leeuwarden voor de Vrouwenopvang te vervallen. Leeuwarden blijft wel de middelen hiervoor ontvangen. Het is van belang dat de Friese gemeenten de gemeente Leeuwarden de opdracht geven om de bovenlokale taken voor Fryslân te blijven uitvoeren. Door het vaststellen van de regiovisie door de Friese gemeenten is dit geregeld. Verder wordt door de Friese gemeenten gewerkt aan een passende governance structuur om de regionale taken te organiseren. De regiovisie is hiervan een onderdeel.

Hoofdstuk 2 Definities

2.1 Belang van een eenduidige begrippenkader

De begrippenaanduiding in de wereld van geweld in huiselijke kring en kindermishandeling is niet uniform. Gebleken is dat de term ‘huiselijk geweld’ niet alle geweldsvormen die zich achter de voordeur afspelen dekt. Geweld komt ook voor binnen organisaties. Het is dan ook belangrijk te definiëren wat de 24 Friese gemeenten in deze regiovisie bedoelen. Verder wordt een aantal specifieke risicogroepen benoemd die door de gemeenten en ketenpartners worden onderkend als het gaat om huiselijk geweld en kindermishandeling.

Voorgesteld wordt om de volgende definities op te nemen en daarbij zoveel mogelijk landelijke definities te volgen⁸:

- huiselijk geweld/ geweld in huiselijke kring
- kindermishandeling.
- geweld in afhankelijkheidsrelaties

Onder **huiselijk geweld** wordt in deze visie verstaan⁹:

“Geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer is gepleegd. Met “huiselijke kring” worden (ex-)partners, familieleden en huisvrienden bedoeld. Het woord huiselijk verwijst niet naar de plaats van het delict (het kan zowel binnenshuis als buitenshuis plaatsvinden) maar naar de relatie tussen pleger en slachtoffer. Bij huiselijk geweld kan het gaan om lichamelijk, psychisch of seksueel geweld. Het kan de vorm aannemen van (ex-)partnergeweld, eengerelateerd geweld, kindermishandeling, verwaarlozing van ouderen of geweld tegen ouders.”

Onder **kindermishandeling** wordt in deze visie verstaan¹⁰:

“Elke vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. Het gaat hierbij om: seksuele mishandeling, fysieke mishandeling, emotionele/psychische mishandeling, fysieke verwaarlozing, emotionele/psychische verwaarlozing en getuige zijn van partnergeweld.”

Geweld in afhankelijkheidsrelaties

Het gaat hier om alle vormen van geweld waarbij afhankelijkheidsrelaties bestaan tussen slachtoffer(s) en pleger(s). Afhankelijkheidsrelaties zijn relaties die zich kenmerken door een ongelijkwaardige verdeling van economische en sociale middelen. Zowel huiselijk geweld als

⁸ Handreiking regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling, 2013.

⁹ Gebaseerd op de factsheet “Geweld in huiselijke kring” van het programma van de rijksoverheid “Een Veilig Thuis”, met de toevoeging van eengerelateerd geweld.

¹⁰ Wet op de Jeugdzorg, artikel 1.

kindermishandeling zijn vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Maar er zijn meer situaties die met dit begrip worden gedefinieerd. Uitbuiting, zoals dit bij mensenhandel het geval is, valt ook hieronder. Verder gaat het om geweld in organisaties: geweld uitgeoefend door professionals of vrijwilligers jegens hun cliënten en door 'cliënten' jegens elkaar. Afhankelijkheidsrelaties komen voor in intramurale woonvormen (de residentiële jeugdzorg, de verzorgings- en verpleeghuizen, psychiatrische inrichtingen, woonvormen voor mensen met een verstandelijke beperkingen), maar ook – en dan vooral tussen volwassenen en kinderen – in peuterspeelzalen en in de kinderopvang, in het onderwijs en in sportverenigingen en in alle andere verbanden waar kinderen onder begeleiding van volwassenen hun tijd doorbrengen.

2.2 Regiovisie richt zich op huiselijk geweld en kindermishandeling

De regiovisie beperkt zich tot de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Er is ook sprake van kindermishandeling als kinderen getuige zijn van partnergeweld. In de regiovisie wordt de aanpak van 'huiselijk geweld' en 'kindermishandeling' volledig met elkaar geïntegreerd. Daarbij is het van belang dat het gehele gezinssysteem wordt betrokken. Het gaat om geweld, verwaarlozing en seksueel misbruik. Hierbij horen de volgende groepen tot de doelgroep van de regiovisie:

- Slachtoffers van (ex-)partnergeweld in alle denkbare verschijningsvormen en de daders
- Slachtoffers en daders van kindermishandeling
- Slachtoffers en daders van ouderenmishandeling (65-plussers)
- Slachtoffers en daders van eengerelateerd geweld
- Slachtoffers ouder/opvoeder van mishandeling door hun kinderen (daders)
- Slachtoffers van loverboys en de daders

Verantwoordelijken bij geweld in afhankelijkheidsrelaties

Het optreden bij geweld in afhankelijkheidsrelaties door professionals is in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de organisatie waar de professional werkzaam is. Veilig Thuis Fryslân (het AMHK) is vanaf 2015 ook de plek waar iedereen terecht kan voor advies bij signalen over geweld in afhankelijkheidsrelaties. Het AMHK kan iedereen adviseren over wat te doen met deze signalen¹¹. Daarnaast kan mishandeling van "cliënten" gemeld worden bij de Inspectie voor de gezondheidszorg. Op gemeentelijk niveau wordt gewerkt aan het verbeteren van het signaleren van geweld in afhankelijkheidsrelaties veroorzaakt door professionals, vrijwilligers en cliënten onderling. Deze verbeterde signalering en daarop volgende inschakeling van de justitiële keten kan tevens bijdragen aan een veiliger klimaat voor alle inwoners van Friesland.

¹¹ Het Programma van eisen van Veilig Thuis Fryslân 2014 beschrijft de wijze waarop Fryslân invulling geeft aan de wettelijke verplichtingen van het AMHK.

Elke gemeente is verantwoordelijk voor het bieden van opvang aan Nederlandse slachtoffers van mensenhandel. Ook zijn gemeenten verantwoordelijk voor de buitenlandse slachtoffers van mensenhandel die een tijdelijke verblijfsvergunning hebben¹². Op initiatief van de VNG start een landelijke werkgroep om de inhoud van deze verantwoordelijkheid te verhelderen. De rijks financiering voor de opvang van specifieke groepen wordt per 2015 uit de budgetten van de gemeenten, die de decentralisatie uitkering vrouwenopvang ontvangen, gehaald en op een derdenrekening gebundeld. Deze gemeenten zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor een veilige opvang van huidige specifieke groepen en toekomstige. Het gaat om:

- a. Vrouwen (vaak jonge) die slachtoffer zijn van eengerelateerd geweld waarbij sprake is van aanzienlijke dreiging en tevens complexe meervoudige problematiek
- b. Slachtoffers met een acute vraag naar opvang buiten kantooruren vanuit eengerelateerd geweld
- c. Slachtoffers van loverboys waarbij sprake is van aanzienlijke dreiging en tevens complexe meervoudige problematiek
- d. Vrouwen die slachtoffer zijn van extreme geweldsdreiging, vrouw van lid van criminele bende, psychiatrisch gestoorde bedreiger
- e. Vrouwen die te maken hebben met extreme stalking

¹² Op grond van B8/3 regeling.

Hoofdstuk 3 De uitgangspunten van de nieuwe geïntegreerde visie

De vier grote steden (G4) hebben het initiatief genomen om samen een geïntegreerde visie te ontwikkelen voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze visie hebben we in Fryslân als inspiratiebron gebruikt omdat deze past bij de wijze waarop de decentralisaties in het sociale domein in Fryslân worden uitgewerkt. Bovendien wordt op provinciaal niveau door de huidige werkwijzen (zie 1.3) deels al uitvoering gegeven aan deze uitgangspunten. Daarmee wordt de ingeslagen weg op goede wijze gecontinueerd. Het hoofddoel van onze visie is het voorkomen van geweld en het duurzaam borgen van veiligheid. De in dit hoofdstuk geformuleerde uitgangspunten zijn bepalend voor de wijze waarop dit doel wordt uitgewerkt. Hierin zijn de recente aanbevelingen van het Verwey-Jonker instituut verwerkt¹³.

Uitgangspunten

Uitgangspunten van de regiovisie Veilig thuis in Fryslân zijn:

1. Veiligheid voorop en die van kinderen in het bijzonder
2. Snelle en passende hulp
3. Systeemgericht (integrale aanpak van 1 gezin, 1 plan en 1 hulpverlener)
4. Focus op eigen kracht en sociaal netwerk
5. Lokaal wat kan en boven lokaal wat moet
6. Outreachend
7. Samenwerking tussen domeinen (lokaal/provinciaal en zorg/justitie) vraagt om heldere afspraken
8. Niet weten hoe te handelen is geen reden om niet te handelen

3.1 Veiligheid voorop en die van kinderen in het bijzonder

Om huiselijk geweld en kindermishandeling te voorkomen is systematische preventie en (vroeg)signalering noodzakelijk. Als het wordt gesignaleerd moet de gemeente er op toezien dat er een adequate risicotaxatie wordt uitgevoerd die leidt tot een aanpak waardoor een duurzaam herstel van veiligheid wordt gerealiseerd. Het gehele proces in de keten vanaf melding tot en met het nazorgtraject bestaat uit triage (bepalen veiligheidsrisico), een veiligheidsplan en een ondersteuningsplan. In het veiligheidsplan worden maatregelen getroffen om de acute onveilige situatie ongedaan te maken en de veiligheid van het gezinssysteem te garanderen. In het daarop volgend ondersteuningsplan wordt de situatie gestabiliseerd en wordt gewerkt aan oplossingen. Het gaat hier ook om behandeling die gericht is op de schade, traumabehandeling is hiervan een voorbeeld. Tevens wordt gewerkt aan een duurzame veiligheid, ten einde recidive te voorkomen, door de nazorg op het lokale niveau op te pakken. Dit betekent dat ook na de acute situatie veiligheid een onderdeel is van het ondersteuningsplan.

¹³ Doorbreken van het geweldpatroon vraagt gespecialiseerde hulp. Onderzoek naar effectiviteit van de aanpak van huiselijk geweld in de G4. Verwey-Jonker Instituut, mei 2014.

Het opstellen van een veiligheidsplan bij geweldsdreiging vereist specifieke deskundigheid. Als de veiligheid in de thuissituatie niet direct is te herstellen, moeten de betrokkenen in veiligheid worden gebracht. In alle fasen van de aanpak van huiselijk geweld waarbij kinderen zijn betrokken, staat het belang van de kinderen voorop. Bij huiselijk geweld en kindermishandeling gaat het soms om levensbedreigende situaties. Dit vraagt om een zeer nauwe samenwerking met politie, justitie en het veiligheidsdomein. Belangrijk is dat er heldere afspraken tussen de zorgketen, de justitiële keten en het veiligheidsdomein worden gemaakt zodat duidelijk is in welke situaties er moet worden opgeschaald. Opschaling betekent dat er sneller wordt gehandeld en er zwaardere interventies kunnen worden ingezet.

3.2 Snelle en passende hulp

Snel handelen bij een melding van huiselijk geweld of kindermishandeling is noodzakelijk. Er moet worden ingeschat of er veiligheidsdreiging voor mogelijke slachtoffers is. Bij Veilig Thuis Fryslân vindt dagelijks de triage van meldingen plaats (binnen 24 uur). Een goede triage vereist specialistische deskundigheid om te bepalen welke maatregelen moeten worden getroffen. Wachtlijsten zijn in situaties waar escalatie van het geweld dreigt uitermate ongewenst. Dit betekent dat professionals informatie over signalen moeten kunnen delen. Op basis hiervan wordt besloten of er veiligheidsmaatregelen moeten worden genomen en welke (specialistische) zorg en ondersteuning er verder moet worden ingezet. De ondersteuning moet passen bij de aard en de intensiteit van de kindermishandeling of het huiselijk geweld. Dit betekent dat eerstelijns en tweedelijns zorg beschikbaar moet zijn, tegelijk kan worden ingezet en integraal wordt beschreven in het ondersteuningsplan.

3.3 Systeemgericht (integrale aanpak van 1 gezin, 1 plan en 1 hulpverlener)

Als er sprake is van huiselijk geweld en kindermishandeling wordt gewerkt volgens het principe 1 gezin, 1 plan, 1 hulpverlener. Zowel het veiligheidsplan als het ondersteuningsplan wordt bij voorkeur samen met alle leden van het gezinssysteem opgesteld. Ook bij de uitvoering is dit principe leidend. Daarbij is het van belang om aan te sluiten bij het tempo en de behoeften van de direct betrokkenen. Tevens is het noodzakelijk om patronen te ontrafelen en te doorbreken. Dit vraagt om een screening van de ernst en aard van het relatiegeweld en de gevolgen daarvan op de gezinsleden. De ondersteuning moet ook gericht zijn op de individuele problemen van de gezinsleden. Beschikbare informatie moet in samenwerking met het gezinssysteem door de betrokkenen worden gedeeld. Deze informatie kan op verschillende plaatsen aanwezig zijn. Het lokale veld speelt hierbij een grote rol.

3.4 Focus op eigen kracht en sociaal netwerk

Bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is het belangrijk dat de mogelijkheden van de direct betrokkenen en hun omgeving wordt onderzocht en benut.

Natuurlijk alleen als de veiligheid dat toestaat. We praten ‘met’ en niet ‘over’ elkaar. Dit gaat beter als mensen zelf aangeven wat wel en niet kan. Samen met het sociale netwerk worden maatregelen genomen om de veiligheid, ook op langere termijn, te waarborgen. Leden van dit netwerk kunnen bijvoorbeeld contact houden en zo het sociaal isolement structureel doorbreken. Dit wordt verwerkt in het ondersteuningsplan. Zowel de direct betrokkenen als het sociale netwerk moeten een beroep kunnen doen op professionals voor het vragen van advies en/of het ontvangen van ondersteuning. Deze professionals moeten een integraal onderdeel uitmaken van het lokale veld (wijken/dorpen).

3.5 Lokaal wat kan en bovenlokaal wat moet

Huiselijk geweld en kindermishandeling vinden plaats waar mensen wonen, in steden, wijken en dorpen. Vaak is er sprake van problemen op meerdere leefgebieden. Een goede aanpak sluit aan op de leefwereld van mensen en vindt zoveel mogelijk plaats in de eigen omgeving. Het lokale veld is primair verantwoordelijk voor de veiligheid van de inwoners. Daarom is het van belang dat de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling een integraal onderdeel is van het lokale sociale domein. Dit stelt kwaliteitseisen aan het lokale veld. De Friese gemeenten moeten met elkaar bepalen welk kennisniveau in het lokale veld vereist is en welke specialisten eventueel aanvullend worden ingevlogen.

3.6 Outreachend

Om huiselijk geweld en kindermishandeling te voorkomen en/of om het systeem ontvankelijk te maken voor hulpverlening is ongevraagd en dwingend ingrijpen soms gewenst en noodzakelijk. Dit vraagt een outreachende benadering bij signalen. Dit betekent dat actief ingezet wordt op het leggen van contacten met mogelijke slachtoffers, daders en eventuele omstanders van huiselijk geweld en kindermishandeling, het onderzoeken van signalen en het motiveren/verwijzen naar hulpverlening. Dit is des te belangrijker omdat betrokkenen bij huiselijk geweld en kindermishandeling uit angst of schaamte niet altijd uit zichzelf hulp zoeken en/ of accepteren. Afgevaardigden van cliëntenraden hebben tijdens werkconferenties duidelijk aangegeven dat deze actieve houding bij omstanders (professionals en inwoners) nog vaak te wensen overlaat, maar wel noodzakelijk is.

3.7 Samenwerking tussen domeinen (lokaal/provinciaal en zorg/justitie) vraagt om heldere afspraken

Bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is een diversiteit aan organisaties en ketens betrokken. Duidelijk moet zijn wie in welke fase verantwoordelijk is voor de regie. Dit is vastgelegd in het veiligheidsplan en het ondersteuningsplan. Hierin is ook aangegeven wat het lokale veld kan bieden en wat niet. Wanneer wordt er op- en wanneer wordt er

afgeschaald. Hierbij kunnen partijen van de ondersteunings- en zorgketen¹⁴ en partijen van de justitieketen¹⁵ betrokken zijn. Via justitie kan een systeem van drang en dwang (strafrechtelijke en/of bestuurlijke maatregelen) worden gecreëerd dat ondersteunend is aan en versterkend uitwerkt op de integrale aanpak.

3.8 Niet weten hoe te handelen is geen reden om niet te handelen

Zowel voor inwoners als professionals is het van belang dat er geen belemmeringen zijn om bij vermoedens over mishandeling advies te vragen bij Veilig Thuis Fryslân (het AMHK). Ditzelfde geldt voor het doen van een melding bij Veilig Thuis Fryslân. De invoering van de verplichte meldcode draagt er aan bij dat professionals goed toegerust zijn om op de juiste manier te handelen bij zorgen over kindermishandeling of geweld in de huiselijke kring. Ook de inwoners van alle Friese gemeenten, als zijnde medeverantwoordelijk voor hun naasten, moeten actief worden uitgenodigd om hun vermoedens over mishandeling te bespreken met het AMHK. De cultuur van handelingsverlegenheid dient te worden doorbroken.

In het volgende hoofdstuk is beschreven hoe deze uitgangspunten in Fryslân worden geconcretiseerd tot afspraken.

¹⁴ Bijvoorbeeld: maatschappelijk werk, aanbieders van zorg en welzijn, maatschappelijke en vrouwenopvang, verslavingszorg, jeugdzorg, geestelijke gezondheidszorg, AMHK, Bureau Jeugdzorg, de GGD, ziekenhuizen, slachtofferhulp.

¹⁵ Bijvoorbeeld: politie, openbaar ministerie, reclassering, Raad van de Kinderbescherming, forensische psychiatrie.

Hoofdstuk 4 Afspraken

In dit hoofdstuk is beschreven hoe de Friese gemeenten de uitgangspunten vertalen in afspraken. Door uitvoering hiervan is de verwachting dat er op termijn minder een beroep wordt gedaan op de aanpak die gericht is op herstellen van de veiligheid voor de betrokkenen. De reden hiervoor is dat de gemeenten effectiever worden in het voorkomen dan wel vroegtijdig oppakken van signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Op dit moment is er geen beeld van hoe succesvol het lokale gemeentelijke beleid en het bovenlokale beleid is. Ook op het landelijke niveau ontbreekt dit. Er zijn geen afspraken over beoogde maatschappelijke effecten en prestatie indicatoren op basis waarvan beleid en uitvoering kunnen worden beoordeeld. Daarom is het belangrijk dat de Friese gemeenten met elkaar afspreken welke maatschappelijke effecten gewenst zijn. Ook is het nodig om afspraken te maken over welke prestatie-indicatoren gebruikt worden om de inzet op het terrein van kindermishandeling en huiselijk geweld te meten. Hierbij wordt de prestatie-indicator van gemeente Leeuwarden voor het huiselijk geweld betrokken. Hierin is als doel gesteld dat het aantal herhalingsmeldingen jaarlijks met 10% afneemt. Op basis hiervan sturen en beoordelen de Friese gemeenten of de voorgestelde maatregelen doelmatig en doeltreffend zijn. De Friese gemeenten brengen hun ideeën hieromtrent bij de VNG onder de aandacht en maken bij de Friese uitwerking gebruik van landelijke input. Landelijk wordt het ontbreken van een monitor op verschillende plaatsen geconstateerd. De verwachting is dat de VNG het voortouw zal nemen om dit te agenderen en hiervoor een voorstel te ontwikkelen. De eerste lokale uitvoeringsplannen 2015/2016 en het eerste bovenlokale uitvoeringsplan 2015/2016 worden op basis van deze monitoring in 2016 geëvalueerd, en indien nodig leidt dit tot aanpassingen in de beleidsuitvoering. Deze evaluatie bepaalt de inhoud van de hierna te maken uitvoeringsplannen en de resultaatafspraken die met organisaties worden gemaakt.

Afspraak 1:

De Friese gemeenten ontwikkelen in samenwerking met de VNG een voorstel voor monitoring voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Hierin zijn beoogde maatschappelijke effecten en prestatie indicatoren benoemd. Deze prestatie indicatoren vormen de basis voor de lokale uitvoeringsplannen en het bovenlokale uitvoeringsplan. De monitoring van de uitvoeringsplannen wordt gekoppeld aan de voorgenomen evaluatie van Veilig Thuis Fryslân¹ (AMHK).

4.1 Taken

In deze regiovisie voor huiselijk geweld en kindermishandeling onderscheiden we vijf categorieën taken:

- Preventie
- (Vroeg)Signalering en melding
- Planvorming en regievoering

- Opvang en hulpverlening
- Nazorg

Elke gemeente dient de aanpak zo te organiseren dat problemen zoveel mogelijk worden voorkomen of worden aangepakt voordat er sprake is van huiselijk geweld en kindermishandeling. Om dit te realiseren moeten de gemeentelijke taken preventie, (vroeg)signalering, melding, hulpverlening en nazorg worden uitgevoerd. Het lokale veld speelt hierin een belangrijke rol. De boven lokale aanpak bestaat uit het bieden van opvang en begeleiding aan slachtoffers tijdens het verblijf. Dit betekent dat de taakverdeling in de geïntegreerde keten huiselijk geweld en kindermishandeling tussen de lokale taken en de boven lokale taken helder moet zijn.

In dit hoofdstuk is per taak een beschrijving gegeven wat hieronder wordt verstaan. Daarna zijn doelen benoemd voor de uitvoering van de gemeentelijke en boven lokale taken. Deze doelen worden in de nog te formuleren lokale uitvoeringsplannen 2015/2016 en het bovenlokale uitvoeringsplan 2015/2016 geconcretiseerd.

4.2 Preventie

Preventie is essentieel om huiselijk geweld en kindermishandeling te voorkomen. Elke gemeente is verantwoordelijk voor preventief beleid. Verschillende activiteiten kunnen in dit kader worden opgezet. Het verspreiden van informatie gericht op alle inwoners over huiselijk geweld en kindermishandeling is een voorbeeld van algemene preventie. Iedereen moet weten waar ze met hun vragen over informatie en advies terecht kunnen. Specifiek inwoners actief in het gemeenschapsleven dienen hierover goed geïnformeerd te worden. Sommige mensen lopen meer risico om slachtoffer dan wel dader te worden, door de complexe situatie waarin zij verkeren. Het planmatig uitzetten van informatie gericht op deze mensen is een vorm van selectieve preventie. Wellicht dat mensen dan sneller hulp zoeken voordat er sprake is van geweld in de huiselijke kring. Hierbij spelen de lokale infrastructuren, zoals bijvoorbeeld lokale gebiedsteams of sociale wijkteams, een belangrijke en doorslaggevende rol. Vandaar dat het belangrijk is om beschikbare gemeentelijke informatie (o.a. veiligheid) te benutten om zicht te krijgen op risicogebieden en/of risicogroepen.

De wijze waarop de Friese gemeenten dit willen oppakken wordt beschreven in het gemeentelijke uitvoeringsplan. In dit plan worden in ieder geval de volgende activiteiten uitgewerkt:

1. In het kader van algemene preventie brengen de Friese gemeenten huiselijk geweld en kindermishandeling onder de aandacht van hun inwoners, vrijwilligers en de lokaal werkende professionals;
2. In het kader van de selectieve preventie brengen de Friese gemeenten hun risicogroepen en risicogebieden in kaart.

Afspraak 2:

De Friese gemeenten ontwikkelen preventief beleid ten einde huiselijk geweld en kindermishandeling te voorkomen en werken hierbij in ieder geval de geformuleerde activiteiten uit.

4.3 (Vroeg)signalering en melding

Hoe eerder huiselijk geweld of kindermishandeling wordt gesignaleerd, hoe sneller kan worden ingegrepen. Op deze wijze kan geweld worden voorkomen en is ook de inzet van zwaardere zorg niet nodig. Professionals in het lokale veld moeten deskundig zijn om vroegtijdig te signaleren en met de betrokkene(n) het gesprek aan te gaan over huiselijk geweld en kindermishandeling. Het gaat om professionals die door hun contact met gezinnen en kinderen in staat zijn om te kunnen signaleren. Dit varieert van leerkrachten, wijkverpleegkundigen tot werknemers van een woningbouwcorporatie. Verder is ook het benutten van signalen van vrijwilligers en inwoners in de volle breedte belangrijk. Het beleid van de Friese gemeenten voor het lokale veld wordt bij de invulling van deze taken gekenmerkt door de volgende uitgangspunten:

1. Veiligheid voorop en kinderen in het bijzonder
2. Outreachend
3. Niet weten hoe te handelen is geen reden om niet te handelen

Voor inwoners en professionals moet er een infrastructuur (lokale veld en Veilig thuis Fryslân) zijn waar ze hun signalen en zorgen kunnen bespreken en informatie en advies kunnen krijgen. Dit gaat vooraf aan een eventuele melding bij Veilig Thuis Fryslân. Het vervolg op een signaal en het gesprek hierover met het gezin of het huishouden moet duidelijk in het lokale veld (bijv. via een lokaal gebiedsteam) zijn belegd en worden opgepakt door professionals. Veilig Thuis Fryslân werkt hierbij ondersteunend aan het lokale veld. In het programma van eisen van Veilig Thuis Fryslân is beschreven waaraan moet worden voldaan. BJZ en Fier Fryslân werken deze kwaliteitseisen in het inrichtingsplan verder uit.

De Friese gemeenten werken actief aan het verbeteren van de (vroeg)signalering en de melding om geëscaleerde situaties zo veel mogelijk te voorkomen en om uitvoering te geven aan de hiervoor genoemde uitgangspunten. Belangrijke doelstellingen in dit verband zijn:

1. De gemeenten ontwikkelen een aanpak om inwoners, vrijwilligers en lokaal werkende professionals handelingsbekwaam te maken in het signaleren en melden van huiselijk geweld en kindermishandeling.
2. Implementatie van de uitvoerende en toezichthoudende taken van de gemeenten in het kader van de wet meldcode.
3. De gemeenten informeren hun inwoners over de informatie- en adviesfunctie van Veilig Thuis Fryslân (het AMHK).

De samenwerking voor wat betreft de meldingen vanuit de politie en de zorg verloopt niet optimaal. Het OM en de politie werken met de drie Noordelijke provincies samen in de veiligheidsregio. Vandaar dat de Friese, Groningse en Drentse gemeenten met de justitiële

en de zorgketen voorstellen ontwikkelen om beter samen te werken in het proces van de meldingen. Vanuit de gemeenten is hiervoor deskundigheid vanuit het sociaal domein en het veiligheidsdomein vereist. De gemeenten Leeuwarden, Emmen en Groningen (voormalig centrumgemeenten) nemen hierin het voortouw. Het doel is om een triage mogelijk te maken waar alle noodzakelijke informatie in het AMHK bij elkaar kan worden gebracht, waardoor een adequate inschatting wordt gemaakt van het veiligheidsrisico en de te nemen vervolgstappen. Dit vanuit het principe 1 gezin, 1 plan, 1 hulpverlener.

Afspraak 3:

De Friese gemeenten geven de gemeentelijke taak (vroeg)signalering en melding vorm en werken hierbij de geformuleerde doelen uit.

Afspraak 4:

De gemeente Leeuwarden werkt een voorstel uit voor een optimale afstemming van meldingen samen met de justitiële en zorgketen. Hierin wordt samengewerkt met de regio Groningen en Drenthe (vanwege de regio-indeling van het Openbaar Ministerie en de politie) en de Friese gemeenten. De afstemming met het lokale veld, Veilig Thuis Fryslân (AMHK), het Veiligheidshuis Fryslân (VHF) en het veiligheidsdomein is hierbij van belang.

4.4 Planvorming en regievoering

De Friese gemeenten willen huiselijk geweld en kindermishandeling duurzaam beëindigen. Hierbij worden de volgende uitgangspunten verwerkt tot concrete doelen en afspraken:

- Veiligheid voorop en die van kinderen in het bijzonder
- Snelle en passende hulp
- Systeemgericht (integrale aanpak van 1 gezin, 1 plan en 1 aanspreekpunt)
- Focus op eigen kracht en sociaal netwerk
- Lokaal wat kan en boven lokaal wat moet
- Samenwerking tussen domeinen (lokaal/provinciaal en zorg/justitie) vraagt om heldere afspraken

1. Analyse cliëntsysteem/triage en opstellen van veiligheidsplan

Na een melding van een incident moet er snel (binnen 24 uur; volgens wettelijk kader AMHK en de afspraken in het Programma van Eisen) actie worden ondernomen. Hierbij is het van belang dat de medewerkers van Veilig Thuis Fryslân in staat zijn om een onderscheid (triage) te maken tussen complexe en minder complexe casuïstiek en veiligheidsrisico's voor gezinsleden. Veilig Thuis Fryslân beoordeelt de melding altijd met meerdere

(multidisciplinaire) professionals. Indien nodig, is het eerste doel het herstellen van de veiligheid voor de betrokkenen op een zodanige manier dat de grootste kans bestaat dat het uiteindelijk tot een duurzame veilige situatie leidt. Het opleggen van een huisverbod aan de dader kan als instrument worden ingezet. Dit wordt uitgevoerd door het veiligheidsdomein en is een bestuurlijke maatregel die de burgemeester aan kan wenden. Een verzoek voor een onderzoek door de Raad van de Kinderbescherming kan door het lokale veld en door Veilig Thuis Fryslân (overleg jeugdbeschermingstafels¹⁶) worden gedaan. Deze overleggen worden georganiseerd door Veilig Thuis Fryslân. Bij vermoeden van kindermishandeling kan Veilig Thuis Fryslân ook gebruik maken van een speciaal weegteam¹⁷ met eventueel als inzet een tijdelijk huisverbod. Momenteel loopt er een pilot inzet tijdelijk huisverbod bij een vermoeden van kindermishandeling, mede omdat de afweging om een huisverbod bij een vermoeden van kindermishandeling meer voorbereiding vergt dan bij een 'normaal' huisverbod. Het is een maatregel die altijd opgelegd kan worden en los staat van de pilot. Bij de evaluatie wordt o.a. gekeken of er een provinciaal weegteam komt of dat alle gemeenten dit individueel moeten oppakken.

Naast deze eerste schifting wordt vervolgens (vaak ook gelijktijdig) een heldere en volledige analyse gemaakt van de problemen op de levensgebieden en de veroorzakers hiervan. Bij het maken van deze integrale analyse is het van groot belang dat dit snel na een incident gebeurt. Op dat moment kan de crisis goed worden benut. Met alle leden van het gezinssysteem, inclusief de pleger(s) en eventueel aanwezige kinderen, wordt gesproken om een totaalbeeld te krijgen. Dit betekent dat aan het begin van het traject deskundigheid beschikbaar is om voor deze schifting en integrale analyse te zorgen. Voor de triage, de integrale probleemanalyse en het formuleren van het veiligheidsplan is het noodzakelijk dat informatie-uitwisseling tussen politie, justitie en hulp- en zorgverlening mogelijk is. Hierbij is het belangrijk om ook de informatie te gebruiken waarover de lokale gebiedsteams beschikken. Veilig Thuis Fryslân spreekt met de partijen af wie de verantwoordelijkheid heeft voor het formuleren van het veiligheidsplan. Zoveel mogelijk wordt dit bij het lokale veld neergelegd. Tevens zorgt Veilig Thuis Fryslân er voor dat bij het opstellen van de integrale analyse met alle betrokkenen bij de casus wordt gesproken.

2. Eén integraal plan en afspraken over regie

Op de integrale analyse volgt het formuleren van het integrale ondersteuningsplan. Dit wordt op initiatief van lokale veld steeds samen met het gezinssysteem gemaakt. Veilig Thuis Fryslân kan hierbij helpen. Het uitgangspunt hierbij is lokaal wat kan en bovenlokaal wat moet. Daarmee is een belangrijke taak weggelegd voor het lokale veld. Alle onderdelen van zorg, hulp en behandeling verspreid over de leefgebieden en voor de verschillende gezinsleden (slachtoffers en daders) zijn in het ondersteuningsplan opgenomen. Omdat er

¹⁶ In het "Samenwerkingsprotocol Gemeenten in Friesland – Raad voor de Kinderbescherming, regio Noord Nederland" (september 2014) is de aanpak van de jeugdbeschermingstafels beschreven.

¹⁷ In bijlage 3 wordt deze werkwijze uitgelegd.

ook vaak justitiële en door het domein veiligheid van de gemeente ingezette trajecten lopen is afstemming en waar mogelijk samenwerking cruciaal. Veilig Thuis Fryslân is de verbindende factor in het drang- en dwangkader en houdt rekening met de verschillende maatregelen die van toepassing zijn (bestuurlijk, civiel en strafrechtelijk). De inzet van het Veiligheidshuis dient hierbij te worden benut voor de casuïstiek waar, naast geweld in de huiselijke kring, andere criminele of overlast gerelateerde activiteiten gaande zijn. Hierbij hoort ook de casuïstiek waar geweld terugkeert en het niet lukt om voortgang te boeken. Hierdoor kan een systeem van drang en dwang worden georganiseerd waardoor het integrale plan compleet wordt. Verder is het van belang dat er duidelijke afspraken zijn vastgelegd over wie verantwoordelijk is voor de regie bij de te onderscheiden fasen van de integrale ketenaanpak en wat de betrokken partijen daaronder verstaan. Afspraken over op- en afschalen worden hierin meegenomen.

Afspraak 5:

De gemeente Leeuwarden werkt in overleg met de regio Groningen en Drenthe (vanwege de regio-indeling van het Openbaar Ministerie en de politie), de justitiële partners, de zorgpartners en de Friese gemeenten, een voorstel uit voor:

- a. Een optimale informatieverzameling die nodig is voor de formulering van het integrale ondersteuningsplan voor slachtoffers en daders.
- b. De definiëring en organisatie van regie in de integrale ketenaanpak.

Afspraken over op- en afschalen worden hierin meegenomen.

Dit voorstel sluit aan op de taken van het lokale veld, Veilig Thuis Fryslân (AMHK), de taken van het Veiligheidshuis Fryslân (VHF) en het veiligheidsdomein.

4.5 Opvang en hulpverlening

Dit onderdeel van de keten richt zich op de uitvoering van het integrale ondersteuningsplan. Opnieuw zijn de uitgangspunten van de regiovisie bij dit deel richtinggevend voor de wijze waarop dit wordt uitgevoerd. Met name de volgende uitgangspunten zijn hierop van toepassing:

- Systeemgericht (integrale aanpak van 1 gezin, 1 plan en 1 hulpverlener)
- Focus op eigen kracht en sociaal netwerk
- Lokaal wat kan en bovenlokaal wat moet
- Samenwerking tussen domeinen (lokaal/provinciaal en zorg/justitie) vraagt om heldere afspraken

Dit betekent dat de leden van het gezinssysteem actief worden betrokken en waar mogelijk achter het stuur gezet worden gezet om zó een vooruitgang in veiligheid en zelfredzaamheid te realiseren. De samenwerking en afstemming tussen de professionals van het lokale veld en de specialisten moet zorgvuldig gebeuren. Het zorgen voor een veilige situatie en het beperken dan wel ongedaan maken van de schade staat voorop. Hierbij kunnen acties voor verbetering van problematiek op meerdere leefgebieden van leden van het cliëntsysteem worden uitgezet.

Adequate en veilige opvang voor slachtoffers gebeurt alleen in die situaties waar dit voor de veiligheid absoluut noodzakelijk is. Het streven is om slachtoffers en daders in hun eigen omgeving te begeleiden en dat ambulante hulpverlening kan worden ingezet voor het gehele cliëntsysteem. Bij voorkeur proberen we de dader(s) buiten spel te zetten middels een tijdelijk huisverbod. Opvang wordt zoveel mogelijk zichtbaar, uiteraard rekening houdende met de veiligheid van de slachtoffers. Indien nodig wordt in samenwerking met justitie overgegaan tot een harde aanpak van daders.

Als residentiële opvang niet langer vereist is in verband met de veiligheid of de traumatisering – getracht wordt het verblijf zo kort mogelijk te houden - kan opvang worden omgezet in vormen van (begeleid) zelfstandig wonen. Uiteindelijk doel is re-integratie in de samenleving en het voeren van de eigen regie in een zelfstandige woonruimte, waarbij in de beginfase gebruik kan worden gemaakt van ambulante hulpverlening.

Voor kinderen kunnen dit naast de vrouwenopvang ook (netwerk)pleeggezinnen, crisisplaatsen en/of residentiële plaatsen zijn.

Om het bovenstaande te realiseren moet er nog wel het nodige gebeuren. Dit betekent dat de Friese gemeenten gaan werken aan:

1. Het ontwikkelen van een werkwijze om het gehele gezinssysteem te betrekken bij het aandragen van oplossingen om het geweld te stoppen;
2. Het formuleren van de competenties waarover het lokale veld moet beschikken om de ondersteuning te bieden die de slachtoffers en daders nodig hebben. Hierin wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen wat door het lokale veld zelf wordt geboden en wat door hen via specialisten kan worden ingevlogen.

De gemeente Leeuwarden is, namens de Friese gemeenten, verantwoordelijk voor de organisatie van de adequate en veilige opvang en de hulpverlening tijdens dit verblijf. In dit kader stelt de gemeente Leeuwarden eisen aan de kwaliteit van de opvangorganisaties op basis van het Kwaliteitsdocument van de Federatie Opvang en de VNG. Dit wordt geborgd in de beleidsregels waarin de gemeentelijke Wmo verordening nader wordt uitgewerkt. Alle Friese gemeenten zijn verantwoordelijk voor de hulpverlening buiten deze opvangplaatsen.

Afspraak 6:

De Friese gemeenten geven de gemeente Leeuwarden de verantwoordelijkheid voor de organisatie van voldoende en kwalitatieve goede opvang volgens de kwaliteitseisen.

Deze afspraak wordt meegenomen in de governance structuur die de Friese gemeenten maken voor de regionale taken.

Afspraak 7:

De Friese gemeenten zijn verantwoordelijk voor hulpverlening buiten de opvangplaatsen en werken hierbij in ieder geval de twee geformuleerde doelen uit.

4.6 Nazorg

Voorkomen moet worden dat het gezinssysteem op langere termijn toch weer in het oude gedragspatroon terugvalt. Hierbij wordt het uitgangspunt focus op eigen kracht en sociaal netwerk uitgewerkt. Er zal 'dichtbij' en langdurig een steunstructuur beschikbaar moeten zijn, waarop het gezinssysteem kan terugvallen en dat hen helpt het gewone leven 'op de rails' te krijgen en te houden. Het sociale netwerk rond het betrokken gezin, de familie of het huishouden dient te worden betrokken bij de aanpak en daarna bij de nazorg. Dit wordt beschreven in het ondersteuningsplan. Samen met de sociale omgeving kunnen maatregelen worden genomen om de veiligheid ook op langere termijn te waarborgen, niet alleen doordat er 'ogen in het zeil' zijn, maar ook, en misschien wel het belangrijkste, doordat sociaal isolement doorbroken is en er vormen van contact, betrokkenheid en steun ontwikkeld zijn.

Afspraak 8:

De Friese gemeenten ontwikkelen een werkwijze om recidive te voorkomen en de gemeentelijke taak nazorg vorm te geven.

Hoofdstuk 5 Financiële afspraken

Decentralisatie uitkering Vrouwenopvang

De gemeente Leeuwarden zet de decentralisatie uitkering vrouwenopvang in voor het bieden van adequate en veilige opvang en de hulpverlening tijdens dit verblijf (bovenlokale taak). De ASHG functie wordt hier ook uit gefinancierd, deze middelen worden vanaf 2015 toegevoegd aan het budget voor het AMHK. De Friese gemeenten hebben vanaf 2015 vanuit het jeugdzorg budget middelen beschikbaar voor de uitvoering van het AMHK (boven lokale taak). In 2015 is dit voor alle Friese gemeenten totaal een bedrag van € 4.868,296,-
De gemeente Leeuwarden is door het rijk gemandateerd om de decentralisatie uitkering vrouwenopvang te ontvangen en aan te wenden voor de vrouwenopvang.

Centrumgemeente DU VO	2015	2016	2017	2018
Beschikbaar bedrag	€ 3.602.550	€ 3.523.787	€ 3.481.418	€ 3.461.114

Toelichting tabel

Doordat er landelijk een nieuwe verdeelsleutel is gemaakt is er sprake van een korting op het huidige budget van 2014 die ingaat in 2015. Hierdoor krimpt het budget uiteindelijk met € 141.436,- In 2018 is de totale korting op het budget gerealiseerd. Dit is in het schema terug te lezen.

Op dit moment is door de integratie van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling sprake van een herschikking van middelen. De taken van het AMK, het ASHG en de DHHG worden hierop aangepast. Het is nog niet duidelijk wat dit uiteindelijk betekent voor de inzet van de decentralisatie uitkering vrouwenopvang. Indien blijkt dat er middelen beschikbaar komen worden deze aangewend voor de uitvoering van de regiovisie.

Gemeentelijke middelen

Alle gemeenten ontvangen middelen voor de uitvoering van taken in het kader van jeugdzorg, Wmo en veiligheid. Verder ontvangt gemeente Leeuwarden de decentralisatie uitkering Vrouwenopvang. Voor de uitvoering van de gemeentelijke taken die zijn benoemd in deze regiovisie worden deze middelen aangewend. Het gaat om lokale en bovenlokale taken. In de gemeentelijke uitvoeringsplannen en het bovenlokale uitvoeringsplan wordt inzichtelijk gemaakt hoe deze middelen worden aangewend. Hierbij dienen bestaande activiteiten, zoals bijvoorbeeld de uitvoering van tijdelijke huisverboden, worden betrokken. De afstemming met de gehele aanpak van het sociale domein (3D) en het veiligheidsdomein is cruciaal.

Bijlage 1 Uitleg afkortingen

Advies

Een op de behoefte van de adviesvrager afgestemde set van aanwijzingen, raadgevingen en tips met als doel de adviesvrager in staat te stellen zelf verder te kunnen handelen in situaties van huiselijk geweld of kindermishandeling of bij een vermoeden daarvan.

AMHK

Advies en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling

AMK

Advies en meldpunt kindermishandeling

AWBZ

Algemene wet bijzondere ziektekosten

ASHG

Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld

BJZ

Bureau Jeugdzorg

Bovenlokaal

Hiermee wordt het gebied van de provincie Fryslân aangeduid

Casusregie

De verantwoordelijkheid voor het (doen) uitvoeren van het veiligheidsplan en het ondersteuningsplan, voor de coördinatie van de hulpverlening in de leden van het gezin of huishouden (de direct betrokkenen) en voor het onderhouden van het contact met de direct betrokkenen over het verloop van de hulpverlening en over het behalen van de doelen van het veiligheidsplan en het ondersteuningsplan.

CJG

Centrum Jeugd en Gezin

Code Groen

Geen of geringe dreiging geconstateerd na eenmalige melding. Clientsysteem wordt doorverwezen naar ambulante hulp met als doel geweld te voorkomen of beëindigen.

Code Oranje

Ernstig risico: ernstige feitelijkheden en/of zorgen ten aanzien van escalatie of herhaling (bekendheid HG) en/of de dreiging is onvoorspelbaar, vaak sprake van aangifte en/of aanhouding maar hoeft niet, kinderen getuige van geweld = vraagt als oplossingsrichting: het gericht actie ondernemen op actieve doorverwijzing naar gecoördineerde aanpak huiselijk geweld (met hulpverlening voor slachtoffer, pleger en kinderen) door actief contact leggen met betrokkenen en evt. d.m.v. huisbezoek, betrekken van bestaande hulpverlening via lokale netwerken/gebiedsteams.

Code Rood

Zeer ernstig en acuut risico: zeer ernstige feitelijkheden en/of acute dreiging op escalatie en herhaling (groot veiligheidsrisico), vrijwel altijd sprake van huisverbod of opvang VO, vrijwel altijd sprake van aangifte en/of aanhouding maar hoeft niet = vraagt als oplossingsrichting:

direct waarborgen van veiligheid en ruimte creëren voor interventies/acties/(hulpverlenings) traject.

Gebruikelijke acties: inzet huisverbod, inzetten van politie en (alsnog) aanhouden van verdachte pleger en/of vrouw met evt. kinderen naar de vrouwenopvang. Huisbezoek en veiligheidsplan. ZSM- traject. Inschakelen Raad voor de kinderbescherming. Evt. vroeghulp dader door Reclassering, reclasseringsonderzoek, evt. beschikking OM/vonnis rechter/ afdoening dader door OM. Goede overdracht en samenwerking met hulpverlening.

(Direct)betrokkenen

Direct betrokken is ieder die als (voormalig) lid van het gezin of huishouden of als ex-partner direct betrokken is bij het huiselijk geweld en/of de kindermishandeling.

DHHG

Directe Hulp bij Huiselijk Geweld waarvan de coördinatie ligt bij Fier Fryslân. DHHG is een samenwerkingsverband van verschillende intellingen, dat direct en outreachend hulp biedt bij huiselijk geweld. Het betreft zaken/casussen die vanwege huiselijk geweld gemeld worden bij de politie. Iedere ochtend vindt er een screening plaats en wordt de zaak gematcht aan de best passende instelling/hulpverlening. Het streven is dat er binnen 24 uur contact is met de betrokkenen.

Dossier

De gegevens die over één cliënt(systeem) in het de registratie van het AMHK zijn opgenomen.

Drang

De vooraf besproken gevolgen voor een of meer direct betrokken bij niet nakomen van afspraken in het kader van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Dwangmaatregelen

Maatregelen die zonder instemming van betrokkene door de rechter, de Officier van Justitie of de burgemeester kunnen worden opgelegd.

Eigen kracht

Het principe waarbij voor zover mogelijk en verantwoord in een oplossingsgerichte benadering wordt aangesloten bij de sterke kanten en vaardigheden van het individu en zijn sociale omgeving en waarbij er op wordt ingezet om die sterke kanten en vaardigheden te versterken door ze verder te (helpen) ontwikkelen.

Eén gezin, één plan

Een plan waarin de verschillende problemen van alle leden van het gezin of huishouden in hun onderlinge samenhang worden gezien en waarbij betrokkenen en professionals zich committeren aan een aanpak vanuit een gezamenlijk gedeelde visie en een nauw op elkaar afgestemde uitvoering.

G4

Vier grootste gemeenten van Nederland. Dit zijn Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht.

Gezin of huishouden

De personen die in een gezinsverband leven of hebben geleefd of die een gezamenlijke huishouding voeren of hebben gevoerd.

Huiselijk geweld

Lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring (definitie artikel 1 WMO 2015)

Met 'huiselijke kring' worden (ex-)partners, familieleden en huisvrienden bedoeld. Het woord huiselijk verwijst niet naar de plaats van het delict (het kan zowel binnenshuis als buitenshuis plaatsvinden) maar naar de relatie tussen pleger en slachtoffer. Bij huiselijk geweld kan het gaan om lichamelijk, psychisch of seksueel geweld. Het kan de vorm aannemen van (ex-)partnergeweld, eengerelateerd geweld, huwelijksdwang, kindermishandeling, geweld tegen of verwaarlozing van ouderen of geweld tegen ouders.

Informant

Professional bij wie het AMHK in verband met een onderzoek naar een melding informatie opvraagt over zijn cliënt of patiënt.

Intergenerationele overdracht Overdracht van generatie op generatie

Kindermishandeling

Vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. Het gaat hierbij om: seksuele mishandeling, fysieke mishandeling, emotionele/psychische mishandeling, fysieke verwaarlozing, emotionele/psychische verwaarlozing en getuige zijn van partnergeweld. (definitie artikel 1 Jeugdwet)

Lokale veld

Het samenstel van de op het gemeentelijk niveau werkzame zorg-, hulp- en ondersteuningsorganisaties, inclusief de multidisciplinair samengestelde gebiedsgerichte teams.

**MDC-K
Melding**

Multi Disciplinair Centrum Kindermishandeling

Het kenbaar maken aan het AMHK van een situatie of vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling met vermelding van de persoonsgegevens van de betrokkene(n)

Monitoring

Nagaan of de stappen die in gang zijn gezet ook daadwerkelijk worden uitgevoerd en of die stappen leiden tot het (duurzaam) stoppen van het geweld en tot herstel van schade.

Multidisciplinair overleg

Overleg van specialisten uit meer dan één vakgebied.

**OM
Omstander**

Openbaar Ministerie

Een ieder die, anders dan als rechtstreeks bij het geweld betrokkene of als professional, een vermoeden heeft van huiselijk geweld of kindermishandeling en daarmee het AMHK benadert voor advies of voor het doen van een melding.

Ondersteuningsplan

Het integrale plan waarin is aangegeven hoe gewerkt wordt aan een duurzame veilige situatie en de stappen die daarvoor nodig zijn. Hierin is de wijze beschreven waarop gewerkt wordt aan herstel van de (ontwikkelings)schade die betrokkenen hebben geleden als gevolg van huiselijk geweld of de kindermishandeling.

Outreachend

Actief contact leggen met de doelgroep, het onderzoeken van de vragen en het motiveren en verwijzen van de doelgroep naar vormen van hulpverlening en/of Maatschappelijke Opvang of anderszins

Onderzoek

Het verzamelen, analyseren en beoordelen van feiten en professionele oordelen over een gemeld (vermoeden van) huiselijk geweld of kindermishandeling met het doel te komen tot vaststelling of sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling en welke stappen dienen te worden gezet om het geweld en de veiligheid en de schade te herstellen.

Systeemgerichte hulpverlening

Hulpverlening waarbij de problematiek of de hulpvraag van het individu wordt beschouwd en behandeld in samenhang met problemen van alle andere leden van het gezin of huishouden waartoe hij behoort.

Transparantie

Voor cliënten en professionals is helder hoe het AMHK werkt, met wie zij contact legt of overleg voert over een melding en wat zijn doelen zijn.

Triage

Besluitvorming door het AMHK over de vervolgstappen die naar aanleiding van de melding gezet worden en over de vraag aan welke professional of instelling de verantwoordelijkheid voor de verdere aanpak van de melding wordt toebedeeld.

Veiligheidshuis

Hier komen justitie, zorg en bestuur samen bij casussen met complexe problematiek.

Veiligheidsplan

Een beschrijving van de maatregelen en afspraken die gemaakt worden voor herstel van de veiligheid van alle betrokkenen.

Veiligheid

De afwezigheid van huiselijk geweld en kindermishandeling.

VFG

Vereniging Friese Gemeenten

VNG

Vereniging Nederlandse Gemeenten

VWS

Volksgesondheid welzijn en Sport (ministerie)

WMO

Wet Maatschappelijke Ondersteuning

Wet Tijdelijk Huisverbod

Het huisverbod houdt in dat een pleger van huiselijk geweld in beginsel tien dagen zijn of haar woning niet meer in mag en in die periode ook geen contact mag opnemen met de partner of de kinderen. De maatregel biedt de mogelijkheid om in een noodsituatie te voorzien in een afkoelingsperiode waarbinnen de nodige hulpverlening op gang kan worden gebracht en escalatie kan worden voorkomen.

Het huisverbod kan ook worden opgelegd bij kindermishandeling of een ernstig vermoeden daarvan. Het huisverbod wordt in de vorm van een beschikking uitgereikt door de burgemeester of door de politie indien zij daartoe wordt gemandateerd.

De burgemeester kan afhankelijk van de situatie het huisverbod verlengen tot maximaal vier weken. Een uithuisgeplaatste die zich niet aan het huisverbod houdt, kan maximaal twee jaar gevangenisstraf krijgen of een taakstraf. De uithuisgeplaatste heeft de mogelijkheid om tegen het huisverbod in beroep te gaan bij de bestuursrechter.

ZSM

Zo Snel, Slim, Selectief, Simpel, Samen en Samenlevingsgericht Mogelijk. Politie, OM en ketenpartners pakken met ZSM veelvoorkomende misdrijven op daadkrachtige wijze aan. In de ZSM-

werkwijze beslissen zij na aanhouding van de verdachte zo spoedig mogelijk over het afdoeningstraject. Waar mogelijk wordt direct een afdoeningsbeslissing genomen. Het gaat hierbij om betekenisvolle interventies, waarbij verdachten een passende reactie krijgen, recht wordt gedaan aan de positie van het slachtoffers, en de buurt merkt hoe snel daders worden gecorrigeerd. Dat alles in een strafrechterketen waarin de partners samen een schakel vormen. En dus snel schakelen.

Bijlage 2 Uitleg Wet verplichte meldcode

De Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (hierna: *Wet verplichte meldcode*) verplicht organisaties en zelfstandige beroepskrachten om een meldcode vast te stellen en het gebruik daarvan te bevorderen. De wet is in het leven geroepen omdat uit onderzoeken is gebleken dat veel professionals onzeker zijn over de te zetten stappen als zij huiselijk geweld of kindermishandeling signaleren. Door de stappen te zetten beschrijven die professionals in geval van signalen van geweld kunnen zetten, waardoor ze ondersteund in het effectief reageren op signalen van geweld.

Een meldcode bestaat uit een 5 stappenplan voor professionals bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling. De stappen leiden de professionals door het proces waarin zij tot het besluit komen om al dan niet hulp te organiseren en/of melding te doen bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) of bij het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG). Het AMK en SHG worden per 1-1-2015 samengevoegd.

Doel van de meldcode is om professionals te ondersteunen in een tijdige en effectieve aanpak van geweld in huiselijke kring.

De 5 stappen zijn:

Stap 1: In kaart brengen van signalen.

Stap 2: Overleggen met een collega. En het raadplegen van het AMHK of een deskundige op het gebied van letselduiding.

Stap 3: Gesprek met de betrokkene(n).

Stap 4: Wegen van het huiselijk geweld of de kindermishandeling. En bij twijfel altijd het SHG of AMK raadplegen.

Stap 5: Beslissen over zelf hulp organiseren of melden

Taken gemeenten:

1. Opstellen van een meldcode voor eigen medewerkers die betrokken zijn bij de uitvoering van de leerplichtwet (1969). Het gemeentebestuur moet een meldcode opstellen die voldoet aan de wettelijke verplichtingen (zie http://wetten.overheid.nl/BWBR0033723/geldigheidsdatum_03-04-2014#Artikel2)
De gemeente *kan* de meldcode ook van toepassing verklaren voor andere medewerkers van de gemeente die niet onder de wettelijke verplichting vallen. Te denken valt dan aan medewerkers met meer dan vluchtige contacten met burgers, zoals de medewerkers van het Wmo loket, of van de dienst Werk en Inkomen. Alleen medewerkers die dezelfde burgers regelmatig ontmoeten zijn in de positie om signalen op te vangen;
2. Het gemeentebestuur is verplicht om de kennis en het gebruik van deze meldcode te bevorderen bij deze medewerkers;
3. Toezichthoudende taak gemeenten: De gemeenten oefenen het toezicht uit op organisaties die actief zijn op het terrein van de maatschappelijke ondersteuning en de kinderopvang. Bij de maatschappelijke ondersteuning gaat het om (wat in de

huidige wet wordt omschreven als) de prestatievelden 2, 3, 5, 6 en 7 zoals: jongerenwerk, maatschappelijke opvang, welzijnswerk, peuterspeelzaalwerk, maatschappelijk werk, huishoudelijke hulp, vrij toegankelijke opvoedondersteuning en jeugdhulp. Vrijwilligersorganisaties die in deze prestatievelden actief zijn vallen niet onder de Wet verplichte meldcode. Er kunnen natuurlijk wel afspraken worden gemaakt over de eventuele signalerende rol van vrijwilligers(organisaties). De landelijke inspecties oefenen toezicht uit op hun 'eigen' sectoren.

NB:

- De toezichtstaak van de gemeente geldt ook voor instellingen die vallen onder deze prestatievelden, waarmee de gemeente **geen subsidierelatie** heeft, zoals een niet-gesubsidieerde peuterspeelzaal.
- Is een organisatie in meer gemeenten actief, dan maken de betrokken gemeenten afspraken over de afstemming van hun toezichtstaken.

Uitleg toezichthoudende taak

Het toezicht van de gemeente is gericht op de volgende drie vragen:

- Is er binnen de organisatie een meldcode beschikbaar?
- Voldoet deze meldcode aan de minimum eisen van de wet en de amvb?
- Wat doet de organisatie concreet om de kennis en het gebruik van de meldcode bij de medewerkers te bevorderen, bijvoorbeeld door voorlichting, scholing en training?

Bijlage 3 Uitleg Wet tijdelijk huisverbod (Wth)

De burgemeester kan een huisverbod opleggen, als uit feiten en/of omstandigheden blijkt dat de aanwezigheid van de betrokkene in de woning (een duidelijk vermoeden van) ernstig en onmiddellijk gevaar oplevert voor de veiligheid van één of meer personen die met hem in de woning wonen of daarin anders dan incidenteel verblijven.

Het is een bestuurlijke maatregel die ook kan worden ingezet als er (nog) geen strafbare feiten hebben voorgedaan, maar er situaties zijn ontstaan waarbij er acute en dringende behoefte bestaat aan het creëren van een afkoelingsperiode om escalatie te voorkomen. De Wet tijdelijk huisverbod is primair een preventieve maatregel, maar er kan ook sprake zijn van een samenloop van het huisverbod met een strafrechtelijk traject.

De wet geeft ook de mogelijkheid om bij (een vermoeden van) kindermishandeling een huisverbod op te leggen aan degene die het kind mishandelt of waarvan vermoed wordt dat hij dit doet.

Het huisverbod wordt in de praktijk voornamelijk toegepast waar het gaat om directe vormen van mishandeling en nadat een incident had plaatsgevonden. Denk aan kinderen die als getuige worden blootgesteld aan huiselijk geweld of als direct slachtoffer.

Deze werkwijze is in Noord Nederland op dit moment ook de meest voorkomende. Meestal begint het proces om te komen tot een huisverbod met een binnenkomende melding bij de politie, waarna de politie ter plaatse gaat. Na het horen van de betrokkenen en het invullen van een Risicotaxatie Instrument Huiselijk Geweld (RIHG) wordt er door de Hulpofficier van Justitie (eventueel na instemming van de burgemeester) een huisverbod opgelegd. Hierna start de hulpverlening.

Het aantal meldingen van kindermishandeling bij de politie is laag, aangezien mogelijke incidenten in veel gevallen bij Bureau jeugdzorg (BJZ) en Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) worden gemeld. BJZ en AMK nemen hun verantwoordelijk conform de wet, zoals het uitvoeren van jeugdbeschermingsmaatregelen. Het werkproces is nu zodanig aangepast zodat nu ook bij een vermoeden van kindermishandeling een huisverbod kan worden opgelegd. BJZ of AMK kunnen, naast hun reguliere middelen en wegen, een verzoek indienen tot een “geplande screening huisverbod”. Het gaat dan om een casus waarin sprake is van (een vermoeden van) ernstig en onmiddellijk gevaar. Het verzoek wordt in behandeling genomen door een speciaal “weegteam”, bestaande uit o.a. de GGD, Politie, BJZ/AMK en Gemeente. Op basis van de informatie vanuit de verschillende disciplines geeft het weegteam advies over het wel of niet opleggen van een huisverbod. Bij een positief advies zal het weegteam de dienstdoende Hulpofficier van Justitie benaderen

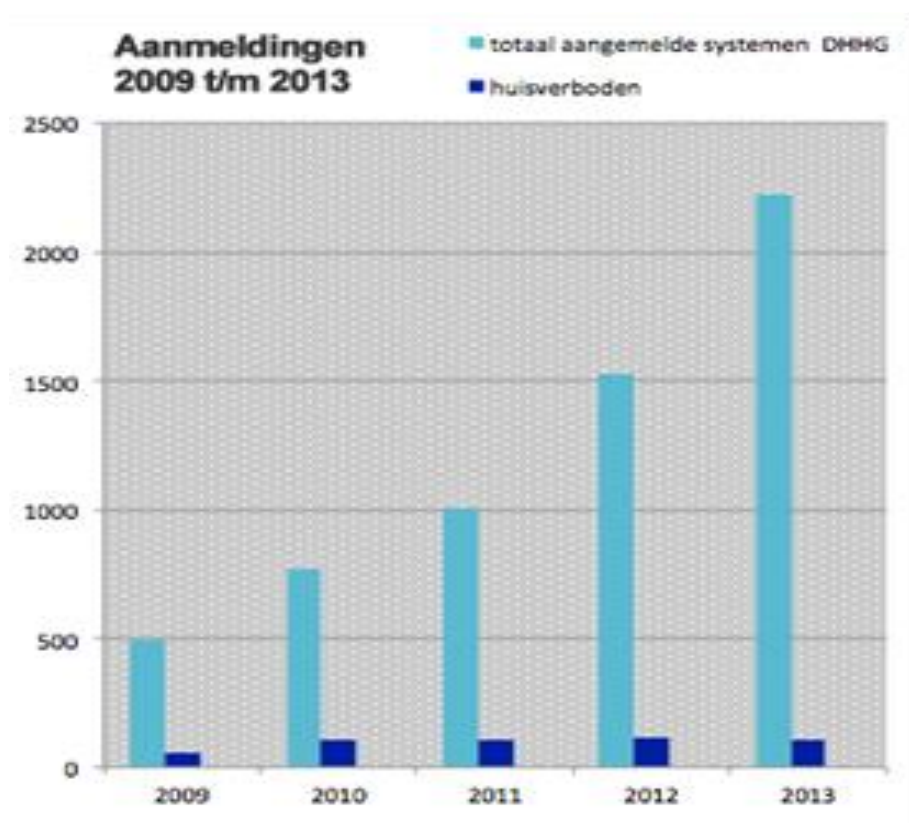
om de gewenste geplande screening huisverbod te starten, waarna het reguliere proces gevolgd wordt.

Met deze methodiek wordt een brug geslagen tussen enerzijds de politie als poortwachter en anderzijds de instellingen/ hulpverleners als ontvanger van meldingen en zorgsignalen kindermishandeling.

Bijlage 4 Actuele cijfers DHHG

Aantal meldingen en kinderen DHHG per gemeente in 2013	meldingen	%	kinderen	%
Achtkarspelen	69	3%	39	3%
Ameland	9	0%	0	0%
Boarnsterhim	49	2%	28	2%
Buiten Friesland	19	1%	5	0%
Dantumadiel	43	2%	31	2%
Dongeradeel	62	3%	28	2%
Ferwerderadiel	31	1%	17	1%
Franekeradeel	65	3%	25	2%
Gaasterlân-Sleat	15	1%	15	1%
Groningen	1	0%	0	0%
Harlingen	43	2%	25	2%
Heerenveen	170	8%	108	7%
Het Bildt	40	2%	25	2%
Kollumerland en Nieuwkruisland	22	1%	4	0%
Leeuwarden	587	26%	415	28%
Leeuwarderadeel	23	1%	7	0%
Lemsterland	37	2%	34	2%
Littenseradiel	13	1%	10	1%
Menaldumadeel	14	1%	17	1%
Ooststellingwerf	77	3%	65	4%
Opsterland	36	2%	45	3%
Schiermonnikoog	1	0%	0	0%
Skarsterlân	58	3%	59	4%
Smallingerland	217	10%	168	11%
Súdwest-Fryslân	346	16%	221	17%
Terschelling	9	0%	1	0%
Tytsjerksteradiel	59	3%	36	2%
Vlieland	1	0%	1	0%
Weststellingwerf	100	5%	49	3%
Eindtotaal	2216	100%	1478	100%

Aanmeldingen Wet Tijdelijk Huisverbod		Aantal systemen
	2009	59
	2010	106
	2011	105
	2012	111
1 ^e half jaar 2013 59	verwachting 2013	118

Verklaringen stijgingen volgens Fier Fryslân:

- Invoering wet meldcode juli 2013
- Kwaliteitsverbetering politie en invoering digitale aanmeldingen
- Landelijke en regionale aanpak ouderenmishandeling
- Stijging psychiatrische problemen als gevolg van ambulante hulpverlening
- Stijging maatschappelijke problemen als gevolg van economische crisis

Bijlage 5 Cijfers AMK

Aantal AMK meldingen naar gemeente in 2013:

Gemeente	Aantal meldingen
ACHTKARSPLEN	75
AMELAND	9
DANTUMADIEL	48
DE FRIESE MEREN	142
DONGERADEEL	101
FERWERDERADIEL	34
FRANEKERADEEL	76
HARLINGEN	42
HEERENVEEN	141
HET BILDT	43
KOLLUMERLAND CA	38
LEEUWARDEN	545
LEEUWARDERADEEL	20
LITTENSERADIEL	39
MENAMERADIEL	24
OOSTSTELLINGWERF	78
OPSTERLAND	59
SCHIERMONNIKOOG	0
SMALLINGERLAND	204
SUDWEST-FRYSLAN	293
TERSCHELLING	3
TYTSJERKSTERADIEL	100
VLIELAND	1
WESTSTELLINGWERF	85
ONBEKEND	6

Provinciale cijfers AMK	Aantal	Afgesloten	Aantal jeugdigen
Adviezen	1071	n.v.t.	1760
Consulten	457	n.v.t.	784
Onderzoeken	1228	1200	2231
Totaal	2756	1200	4775

Bijlage 6 Procesbeschrijving regiovisie

1. De ambtelijke begeleidingsgroep heeft op basis van de G4 visie concept uitgangspunten geformuleerd;
2. Deze uitgangspunten zijn getoetst in een ketenpartneroverleg met uitvoerende organisaties op het terrein van huiselijk geweld en kindermishandeling;
3. De uitgangspunten zijn in het ambtelijke provinciale overleg zorg en welzijn besproken. Voor deze bijeenkomst waren ook ambtenaren jeugd en veiligheid uitgenodigd. Tegelijkertijd hebben de deelnemers van de ambtelijke begeleidingsgroep de uitgangspunten met hun collega's uit de regio gedeeld. Tenslotte is ook het provinciale veiligheidsoverleg geïnformeerd;
4. Op 8 april is een werkconferentie georganiseerd door de ambtelijke begeleidingsgroep met vertegenwoordigers van cliëntenraden BJZ en Fier Fryslân. De Wmo adviesraden hebben zich via deze cliënten laten vertegenwoordigen. Verder zijn vertegenwoordigers van lokale en provinciale organisaties uitgenodigd. Tijdens deze bijeenkomst zijn de uitgangspunten van de visie met elkaar besproken. Verder zijn gezamenlijk werkpunten geformuleerd voor de ketenaanpak. De inbreng van de cliënten en organisaties zijn verwerkt in de regiovisie.
5. Op 23 april is in samenwerking met Groningen en Drenthe een werkconferentie georganiseerd waar de afstemming tussen justitie, politie en zorg in de ketenaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling centraal stond. De voornaamste afstemmingspunten zijn verzameld. De drie centrumgemeenten werken deze punten in samenwerking met multidisciplinaire werkgroepen in 2014 verder uit. Hierbij krijgen ze ondersteuning van de VNG (ondersteuningsprogramma regiovisies en AMHK onder leiding van Wicher Patje).
6. Op 5 juni zijn de uitgangspunten en doelen van de ketenaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling aan de portefeuillehouders jeugd en Wmo tijdens het VFG/BO Sociaal Domein voorgelegd.
7. Op 12 juni is een afsluitende werkconferentie georganiseerd met afvaardiging cliënten, organisaties en gemeenten waar de definitieve uitgangspunten en doelen van de regiovisie zijn onderschreven.
8. Tijdens de bijeenkomst van het Algemeen Bestuur van de veiligheidsregio op 26 juni is uitleg gegeven over de inhoud van de regiovisie aan de burgermeesters.
9. De Friese gemeenten hebben de regiovisie in hun regio besproken en op- en aanmerkingen ingebracht.
10. Op 2 oktober wordt in het VFG BO Sociaal Domein besloten of de regiovisie de bestuurlijke besluitvormingsroute van de Friese gemeenten in kan.
11. Voor 1 januari 2015 hebben alle Friese gemeenteraden de regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling vastgesteld.

Bijlage 7 Aanbevelingen Cliënten

Op 8 april is er een werkconferentie georganiseerd waar de uitgangspunten van de regiovisie zijn besproken en verbeterpunten zijn benoemd. Op deze bijeenkomst waren vertegenwoordigers van de cliëntenraden van Bureau Jeugdzorg en Fier Fryslân aanwezig. Op 12 juni was er een tweede werkconferentie waar opnieuw uitleg is gegeven over de uitgangspunten, beoogde taakverdeling gemeenten en centrumgemeente en afspraken die de Friese gemeenten, na vaststelling van de regiovisie, gaan uitwerken. Op 12 juni waren er diverse Wmo raden en opnieuw de cliëntenraden van BJZ en Fier Fryslân aanwezig. Tijdens beide bijeenkomsten hebben cliënten aangegeven dat ze de koers van de regiovisie onderschrijven. Het draagvlak voor het beleid op het terrein van huiselijk geweld en kindermishandeling is hiermee toegenomen. Verder zijn er diverse tips gegeven die meegenomen worden in de uitwerking van de regiovisie via de lokale en het boven lokale uitvoeringsplan. Er is een grote bereidheid bij cliënten om actief mee te willen denken en werken aan deze uitwerking.

Werkconferentie 8 april

Cliënten afvaardiging BJZ en Fier Fryslân benadrukken dat signalering erg belangrijk is en dat dit nog kan worden verbeterd. Naast de aanpak van het direct zichtbare probleem moet er ook goed gekeken worden naar de achtergronden van de cliënt en de oorzaak van het probleem. De omgeving zoals huisarts, burens, leerkrachten kunnen daarbij een belangrijke rol spelen maar hier lijkt nog een taboe op te bestaan. Mogelijkheden om de huidige aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling te verbeteren zijn volgens de cliënten:

- ervaringsdeskundigheid en voldoende scholing in de wijken/dorpen/gemeenten organiseren in de sociale wijkteams/lokale gebiedsteams
- de omgeving bewust maken, het taboe doorbreken
- signalering – snelle actie – feedback – controle – follow up
- de oorzaak van het incident uitzoeken en oog hebben voor de achtergronden van cliënten (intergenerationele aspecten, gezinsstructuur)
- inschakelen van het netwerk van de cliënten
- per cliënt een passende aanpak aanbieden (maatwerk)

Werkconferentie 12 juni

Wmo raden en cliëntenraden BJZ en Fier Fryslân hebben de volgende opmerkingen en adviezen gegeven:

- Een gezin moet zich veilig voelen. Een subtiele aanpak, passend bij de situatie en met actieve betrokkenheid van het gezin is daarbij erg belangrijk.
- Alle Friese gemeenten werken samen het traject uit, de benodigde aanpak/expertise zal per gemeente kunnen verschillen. Samenwerking, gezamenlijke inzet en het gezamenlijk onderschrijven en uitwerken van de regiovisie is dus van belang.
- Monitoring van de uitvoering en het inbouwen van evaluatie-momenten zijn belangrijk om greep te krijgen op de gewenste resultaten.
- Samenwerking met justitie vertraagt een snelle aanpak. Het is belangrijk om te zoeken wat maximaal haalbaar is.

- De omgeving van het gezin kan een rol van betekenis spelen. Verder moeten met name huisartsen, scholen en zorgverenigingen wat betreft signalering en begeleiding meer worden betrokken.
- Het is wenselijk dat er voor de borging van de rechten van cliënten (cliëntenraden) een onafhankelijk aanspreekpunt wordt georganiseerd. Op dit moment is er geen gezamenlijke regeling, voor jeugd- en opvanginstellingen en ook voor wat betreft de bijbehorende ministeries is dit gescheiden. Gezamenlijke conclusie: onderzoek naar het instellen van de mogelijkheden van een soort ombudsman.
- Goede afspraken over casusregie is van belang. Organisaties moeten niet de verantwoordelijkheid bij elkaar neerleggen. Het hebben van één hulpverlener als aanspreekpunt voor het gezin die overal vanaf weet en erbovenop zit, werkt heel goed.
- Financiële problemen zijn van invloed op huiselijk geweld en kindermishandeling. Als voorbeeld wordt de eigen bijdrage psychiatrie voor mensen (€ 200,--) genoemd. Bij het maken en uitvoeren van het ondersteuningsplan is het van belang dat deze financiële consequenties worden geïnventariseerd en ondersteuning wordt gegeven bij het aanvragen van tegemoetkomingen.
- Het is belangrijk om in deze tijd van afnemende middelen op beleidsniveau oog te houden voor de inrichting van een nieuwe ketenaanpak voor huiselijk geweld en kindermishandeling.
- De aangegeven doelen moeten worden gekoppeld aan een tijdsplanning. Doelen kunnen immers veranderen. Hierover dienen wel goede afspraken worden gemaakt in de uitvoeringsplannen.
- Vanuit de cliëntenraden is er behoefte aan een verzamelpunt/ centraal aanspreekpunt waar men terecht kan voor informatie over kindermishandeling en huiselijk geweld. Dit punt moet lokaal (dichtbij) beschikbaar zijn.
- Tevens is heldere voorlichting over huiselijk geweld en kindermishandeling van belang. Wellicht kan via Omrôp Fryslân het een en ander worden gecommuniceerd.
- Ervaringsdeskundigen (vanuit cliëntenraden) willen graag worden betrokken op het vervolg van de regiovisie: uitvoeringsplannen en het volgen van de resultaten. Cliënten geven aan dat ze graag willen dat hiervoor een volgende gezamenlijke bijeenkomst wordt georganiseerd.

